

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ НА ЯКІСТЬ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У світі освіта розглядається як основна умова стабільного розвитку суспільства. Система вищої освіти проникає як у соціальну, так і економічну сфери, виходить на ринки капіталу, праці, товарів та послуг. Вкладання коштів в освіту вважається найбільш перспективним з точки зору соціально-економічної значимості. Тобто, забезпечення високої якості освітніх продуктів є можливим при умові достатнього обсягу фінансування, що дозволить створити належний рівень матеріально-технічної бази закладів вищої освіти (ЗВО), сформувати кваліфікований науково-педагогічний штат, сприятиме розвитку викладачів і студентів.

На сьогодні в Україні фінансування системи вищої освіти може здійснюватися за рахунок бюджетних коштів, платних послуг, що їх мають право надавати навчальні заклади, дивідендів від цінних паперів, валютних надходжень, добровільних грошових внесків, матеріальних цінностей, одержаних від підприємств, установ, організацій, окремих громадян. Джерелами фінансування ЗВО України можуть бути кошти сплачені іноземними фізичними і юридичними особами за підготовку спеціалістів. Фінансування вищої освіти за рахунок цих джерел проводиться за такими методами:

- бюджетне фінансування ЗВО на основі показника вартості навчання одного студента;
- кошторисне фінансування ЗВО;
- індивідуальна оплата навчання за рахунок коштів фізичних і юридичних осіб;
- кредити на здобуття вищої освіти;
- спонсорські та добровільні внески;
- отримання доходів від послуг не освітнього характеру.

Головними формами фінансування ЗВО за основною діяльністю є державний контракт (замовлення) та угоди з юридичними і фізичними особами [1].

У світовій практиці частка витрат на вищу освіту у відсотках до ВВП використовується як індикатор участі держави у розвитку національної системи освіти. Законом України «Про вищу освіту» було передбачено фінансування національної освіти у розмірі не менше 10 % ВВП. Проте досягти такого рівня фінансування освіти в Україні ніколи не вдавалось (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка видатків зведеного бюджету України на фінансування вищої освіти

Рік	Загальні видатки зведеного бюджету, млн. грн.	Видатки на вищу освіту, млн. грн.	Видатки на вищу освіту у % до	
			Загальних видатків	ВВП
2000	48148,6	2285,5	4,7	1,3
2005	141989,5	7934,1	5,7	1,8
2007	226054,4	12827,8	5,7	1,8
2008	309203,7	18552,9	6,0	2,0
2009	307399,4	20966,3	6,8	2,3
2010	377842,8	24998,4	6,6	2,3
2011	416853,6	26619,6	6,4	2,0
2012	492454,7	29335,9	6,0	2,0
2014	523004,8	28340,5	5,4	1,8
2015	679871,4	30981,8	4,6	1,6
2016	835589,8	30595,9	4,4	1,9

Джерело: [3]

Однак функціонування державних ЗВО неможливе лише за рахунок бюджетних асигнувань. Така ситуація є ідеальною за умови, коли держава має достатньо ресурсів для реалізації всіх соціальних програм. Коли ж у державному бюджеті немає відповідних коштів це може

призвести до занепаду навчальних закладів і погіршення якості освітніх послуг (рис.1).

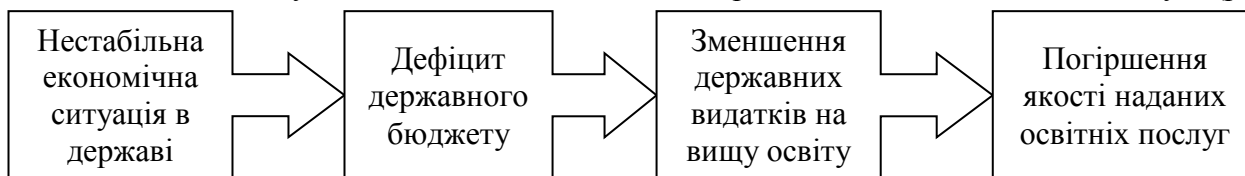

Рис. 1. Ланцюг впливу бюджетних асигнувань на якість освітніх послуг

Джерело: розроблено автором

На сьогодні до основних проблем у фінансуванні науки і освіти в Україні Г. Терещенко та Л. Олейнікова відносять: не сформованість інноваційних механізмів фінансування, які б забезпечували високу якість освіти і науки; неможливість залучення кредитних ресурсів для фінансування освіти домогосподарствами через їх високу вартість; неефективне витрачання бюджетних коштів у сферах освіти і науки (передусім через несформовані критерії соціально-економічної ефективності, а також недостатній рівень застосування принципу «evidence-based knowledge transfer»); низький рівень приватних інвестицій у розвиток науки і освіти, зумовлений несформованим попитом суб'єктів господарювання на інновації, а також недостатньою практичною спрямованістю наукових досліджень і розробок; низький рівень залучення міжнародних грантів унаслідок недостатньої інтегрованості українських учених у Єдиний науковий (дослідницький) простір; передача повноважень на фінансування професійно-технічної освіти з державного бюджету до місцевих бюджетів без належного опрацювання передумов залучення регіонального приватного капіталу до цієї сфери, зокрема із передбаченням можливостей публічно-приватного партнерства (ППП); нерозвиненість інститутів громадського контролю за ефективним використанням державних фінансових ресурсів, у тому числі з урахуванням галузевої специфіки [2].

Таким чином, якість освітніх послуг і як результат рівень конкурентоспроможності ЗВО тісно пов'язані з обсягом фінансування вищої освіти. Проведений аналіз статистичних даних показав низький рівень бюджетних асигнувань на освіту. Держава виділяє кошти лише на покриття соціальних статей витрат: на стипендію студентам, на заробітну плату викладачам і на часткове покриття витрат за комунальні послуги. Тому ЗВО змушені самостійно виживати в умовах ринкового середовища і шукати додаткові джерела фінансування для власного розвитку і надання освітніх послуг належного рівня якості.

Брак бюджетних асигнувань вимагає від вищої школи пошуку додаткових джерел фінансування, і тут варто звернути увагу на такі можливі шляхи розв'язання даної проблеми:

- вивчення передового світового досвіду співфінансування освіти державою і підприємствами;
- вдосконалення правового поля з метою стимулювання розвитку меценатства, спонсорства;
- розробка механізму кредитування вищої освіти;
- активізація науково-дослідної та інноваційної діяльності, трансфер наукових розробок у реальний сектор економіки.

Список використаних джерел:

1. Буцька О.Ю. Особливості джерел фінансування вищих навчальних закладів за організаційно-правовою формою власності та управління / О.Ю. Буцька // Вісник СумДУ. Серія Економіка. – 2010. – № 1. – С. 177–183.

2. Терещенко Г., Олейнікова Л. Державне фінансування вищої освіти як чинник розвитку економіки знань / Г. Терещенко, Л. Олейнікова // СХІД. – 2017. – № 4 (150). – С. 25–31.

3. <http://www.ukrstat.gov.ua> – офіційний сайт Державної служби статистики України.